

Kristoffer Skovgaard Jensen

Kan partier påvirke vælgerne i både en venstre- og en højreorienteret retning? Resultater fra et surveyeksperiment med socialdemokratiske vælgere

Vælgernes holdninger og de folkevalgtes responsivitet over for disse er grundpiller i det moderne demokrati. Men hvilken rolle spiller de politiske partier i holdningsdannelsen, og er partiernes mulighed for at yde påvirkning uafhængig af påvirkningens ideologiske retning? Jeg argumenterer i denne artikel for, at vælgerne benytter deres partitilhør som en social gruppeidentitet, der muliggør en adoption af deres partis holdning til konkrete politiske forslag. Artiklen finder på baggrund af et surveyeksperiment med deltagelse af mere end 3000 danske vælgere (771 socialdemokratiske vælgere), at socialdemokratiske vælgere udtrykker mere ideologisk højreorienterede (venstreorienterede) holdninger, når de eksponeres for højreorienterede (venstreorienterede) politikpositioner fra Socialdemokratiet. Gennem en adskillelse af parti og ideologi giver artiklens design mulighed for at undersøge partipåvirkningen af vælgernes holdninger i begge ideologiske retninger i en virkelighedsnær dansk kontekst.

Nøgleord: politiske partier, holdningsdannelse, parti-cues, ideologi, partitilhør

Vælgernes politiske holdningsdannelse er et centralt forskningsområde indenfor politologien. Hvilke forhold danner grundlag for holdningsdannelsen, og hvilke forhold kan påvirke vælgernes politiske holdninger? Et af de mere omdiskuterede forhold er med god grund betydningen af de politiske partier. Implikationerne for den politiske repræsentation i et demokrati kan nemlig være alvorlige, hvis borgerne som led i deres holdningsdannelse blot adopterer deres foretrukne partis holdning til ethvert givent emne uden selvstændige refleksioner og overvejelser. En grundpille i det repræsentative demokrati er, at de folkevalgte er i stand til at varetage de repræsenteredes interesser (Soroka og Wlezien, 2010). De demokratiske principper om repræsentation og responsivitet risikerer imidlertid at blive undermineret, hvis de politiske partier er i stand til at diktere holdningen blandt deres vælgere, og de dermed i praksis snarere repræsenterer egne præferencer fremfor vælgernes (Druckman, 2014). Derfor synes det både interessant og vigtigt at undersøge, i hvilken grad borgernes holdninger bliver påvirket af partiernes politikpositioner.

Det er imidlertid ikke nemt at adskille vælgernes partivalg fra egne politiske holdninger baseret på ideologisk ståsted. Med udgangspunkt i data fra valgprojektet fra 2019 kan det beregnes, at 85 pct. af de vælgere, der ideologisk placerer sig selv til venstre for midten, ville stemme på et parti tilhørende den daværende røde blok, hvis der var valg i morgen (Hansen og Stubager, 2020). Netop den vanskelige adskillelse af partivalg og ideologisk ståsted er udfordringen for den eksisterende litteratur. Flere studier finder nemlig en effekt af cues fra politiske partier på vælgerholdninger (Bolsen, Druckman og Cook, 2014; Druckman, Peterson og Slothuus, 2013; Levendusky, 2010). Begrænsningen består dog i, at vælgerne her eksponeres for cues, som er i tråd med partiets ideologiske placering. Derved bliver det svært at isolere, om effekten skyldes, at vælgerne blindt følger deres parti, eller om den snarere blot er et udtryk for, at vælgerne bliver mindet om deres ideologiske ståsted. Selvom partipåvirkningen af vælgernes holdninger tidligere er taget under behandling i en dansk kontekst (Slothuus, 2010; Slothuus og Bisgaard, 2021a, 2021b), mangler vi fortsat en undersøgelse, der koncentreret fokuserer på den potentielle påvirkning af vælgernes holdninger i begge ideologiske retninger. De modsatrettede ideologiske cues er essentielle for at kunne estimere vælgernes faktiske tilsidesættelse af ideologiske standpunkter for blindt at følge deres parti. Denne troværdige eksponering for ideologisk modsatrettede parti-cues er hidtil kun set i en unik amerikansk kontekst (Barber og Pope, 2019). Jeg vil dog argumentere for og illustrere, at en lignende troværdig eksponering også kan lade sig gøre i en dansk kontekst, som i højere grad er sammenlignelig med andre flerpartisystemer. På den baggrund stiller jeg følgende forskningsspørgsmål: *I hvilken grad påvirkes danske vælgere af deres foretrukne partis politiske holdninger uagtet holdningernes ideologiske retning?*

Studiet baserer sig på et surveyeksperiment gennemført af 3056 danske vælgere i perioden marts-april 2022. I eksperimentet manipuleres der med particues fra Socialdemokratiet, således at det er tilfældigt, hvilke respondenter der får at vide, at Socialdemokratiet henholdsvis har givet udtryk for at være for og imod et givent politikforslag. Forskningsdesignet sikrer fravær af selektionsbias og gør det muligt at estimere effekten af parti-cues i både en venstre- og en højreorienteret ideologisk retning. At undersøge begge retninger er essentielt for at kunne udtale sig om den reelle påvirkning fra partiet isoleret fra den underliggende ideologiske påvirkning. Derved bidrager artiklen dels ved at lukke et metodisk hul i litteraturen, dels ved at undersøge partipåvirkning i en ny kontekst med mindre gunstige betingelser. Vælgerne i det amerikanske topartisystem er nemlig mere forankret i deres parti end vælgerne i det danske flerpartisystem, som gør det nemmere at skifte parti (Hoffmann-Hansen, 2019)

Analysen viser, at de socialdemokratiske vælgere lader deres holdninger til konkrete politikforslag påvirke af, hvad Socialdemokratiet som parti mener om forslaget. Denne påvirkning estimeres i begge ideologiske retninger. Den viser også, at venstreorienterede cues fra Socialdemokratiet trækker socialdemokratiske vælgers holdninger halvvejs mod de samme holdninger, som SF-vælgere har i udgangspunktet, og at højreorienterede cues trækker socialdemokratiske vælgere næsten halvvejs mod at have samme politikholdninger som Venstres vælgere. Der synes således at være belæg for substantielle påvirkninger af vælgeres holdninger til konkrete og faktiske politikforslag.

Ideologiforståelse

Da den ideologiske retning på de undersøgte partipåvirkninger af vælgeres holdninger spiller en central rolle for artiklens bidrag, vil jeg åbne den teoretiske gennemgang med en konceptualisering af ideologibegrebet. Grundlæggende sondres der i litteraturen mellem operationel og symbolsk ideologiforståelse. I besvarelsen af artiklens overordnede forskningsspørgsmål anlægges en operationel ideologiforståelse, som tager afsæt i Converses (1964) fokus på vælgeres konsistens i deres holdninger. For at vælgerne kan betragtes som havende meningsfulde politiske holdninger, skal deres holdninger til ét emne være konsistente med holdningerne til en række andre emner (Converse, 1964). Netop at holdninger til konkrete emner følges ad er essensen af den operationelle ideologiforståelse, som i modsætning til den symbolske forståelse tager udgangspunkt i vælgeres faktiske holdninger og policypræferencer (Federico, 2020). Når jeg i denne artikel illustrerer, hvorledes parti-cues kan flytte vælgerne i en både ideologisk venstre- og højreorienteret retning, skal effekten forstås som en påvirkning af vælgeres operationelle ideologiske ståsted. Det er på baggrund af nærværende undersøgelse ikke muligt at undersøge påvirkningen af vælgeres symbolske ideologiske udgangspunkt. En symbolsk forståelse tager nemlig udgangspunkt i vælgeres selvplacering og identificering som enten venstre- eller højreorienteret (Ellis og Stimson, 2012). Dog vil den symbolske ideologiforståelse inddrages sidst i analysen til at undersøge mulige heterogene effekter. Her vil det nemlig være interessant, om den estimerede operationelle ideologipåvirkning er betinget af vælgeres symbolske ideologiske selvplacering.

Hvad ved vi om partipåvirkning af vælgeres holdninger?

Tidligere studier har haft succes med at etablere en positiv sammenhæng mellem politiske partiers politikpositioner og deres vælgers holdninger til samme emner (Bolsen, Druckman og Cook, 2014; Druckman, Peterson og Slothuus, 2013). Udfordringen er dog, at de reelle indsigter synes mangelfulde, da sam-

menhængen lige så vel kan skyldes, at parti og vælgere er af samme ideologiske overbevisning og derfor også har de samme holdninger til konkrete politikemner. Studiet i denne artikel bygger på Barber og Popes (2019) undersøgelse af, om amerikanske vælgere først og fremmest er parti- eller ideologiloyale. I dette formår de netop at manipulere en partipåvirkning i begge ideologiske retninger. Gennem et eksperiment lader de daværende præsident Donald Trump være både for og imod en række politikforslag. Herved finder de, at de republikanske vælgere bliver mere konservative, når de eksponeres for konservative Trump-cues, mens de bliver mere liberale, når de eksponeres for liberale Trump-cues (Barber og Pope, 2019). Udfordringen for undersøgelsen er imidlertid almen-gyldigheden af den fundne effekt. Den undersøgte amerikanske kontekst synes meget unik og politisk særegen. Dels er det unikt at have en amerikansk præsident, som troværdigt kan indtage både liberale og konservative holdninger på en række politikområder, dels tilbyder det amerikanske topartisystem særligt gunstige betingelser for at finde en partieffekt. Grundet det danske flerpartisystem er valgmulighederne for de danske vælgere mange. Det betyder, at partivalg ikke er en lige så fasttømret størrelse som i USA, hvilket illustreres af vælgervandringerne i de to lande. Ved det danske folketingsvalg i 2015 havde 42,7 pct. af vælgerne skiftet parti i forhold til det foregående valg (Hoffmann-Hansen, 2019). Til sammenligning havde kun 9 pct. af de amerikanske vælgere i 2020 tænkt sig at stemme på det modsatte parti af det, som de støttede i 2018 (Pew Research Center, 2020). Den generelle loyalitet overfor et politisk parti synes altså at være noget større i konteksten af det amerikanske topartisystem. Derfor er det tvivlsomt, om partierne i Danmark er i stand til at påvirke deres vælgers holdninger lige så meget.

Hvad ved vi så i forvejen om partipåvirkningen af holdninger i Danmark? For at tage højde for tidligere studiers udfordringer med relevansen af de undersøgte politikemner anvender Slothuus og Bisgaard (2021a) et virkelighedsnært DiD-design til at undersøge, om danske vælgere blindt følger deres parti. De finder, at Venstres vælgere flyttede deres holdning med partiet, da det ændrede kurs og ønskede at halvere dagpengeperioden og afskaffe efterlønnen. De undslipper imidlertid ikke udfordringen med at adskille ideologi og partitilhør, da Venstres holdningsændring går i samme økonomisk højreorienterede retning, som Venstres vælgere må antages at abonnere på i forvejen. Det er derfor uvist, om man havde set samme påvirkning af vælgerne holdninger, hvis Venstre i stedet havde ændret holdning i en venstreorienteret retning.

Slothuus og Bisgaard (2021b) finder i deres studie af partieffekter, at partier er i stand til at påvirke vælgere på emner, hvor de selv har noget på spil. Selvom der her ligeledes behandles en væsentlig partipåvirkning af vælgerne

holdninger, fokuserer denne undersøgelse på tilsidesættelsen af egeninteresser og ikke af ideologisk overbevisning. Selvom man kan argumentere for, at der i deres eksperiment også ligger et implicit ideologisk cue, lever det ikke op til antagelsen om, at den ideologiske retning på cuet skal være utvetydigt. Det ses nemlig, at S-vælgerne og V-vælgerne i kontrolbetingelsen har stort set samme gennemsnitlige holdning til den anvendte politik (Slothuus og Bisgaard, 2021b: 1093). Samtidig muliggør det anvendte design ikke en test af påvirkningen i begge ideologiske retninger. En sådan test synes essentiel for at kunne udtale sig fyldestgørende om omfanget af tilsidesættelsen af ideologiske overbevisninger, når vælgere følger deres partis politiske holdninger.

Sluttelig finder Slothuus (2010) i sin naturligt eksperimenterende undersøgelse af framingeffekter tegn på, at socialdemokratiske vælgere ændrede holdning til efterlønnen, da der skete et skift i Socialdemokratiets partilinje på spørgsmålet (Slothuus, 2010). Her er imidlertid blot tale om et enkeltstående politisk spørgsmål, hvorfor det er svært at udlede, om de socialdemokratiske vælgere generelt blindt følger deres parti, eller de blot på dette spørgsmål havde stor tiltro til partiets beslutninger. Ved at anvende en vifte af politiske spørgsmål som dækker de forskellige aspekter af ideologisk venstre- og højreorienterede holdninger, kommer vi nærmere en almenyldig forståelse af vælgernes blinde adoption af partiets holdninger uagtet ideologisk retning. Grundet designets udgangspunkt i en framing fra den politiske virkelighed er Slothuus (2010) ligesom de andre beskrevne studier begrænset af kun at kunne undersøge ændringen i den ene ideologiske retning. For at komme nærmere et svar på, om danske vælgere lader deres holdninger påvirke af deres parti ubetinget af ideologisk retning, synes der altså at mangle et studie, som både er i stand til at manipulere den samme partipåvirkning i begge ideologiske retninger samt at undersøge en bred vifte af ideologiske politiske emner. Denne opgave varetager nærværende undersøgelse.

Hvad kan forklare partiernes indflydelse på vælgernes holdninger?

Den forventede partipåvirkning finder teoretisk næring i litteraturen om social identitetsteori og *motivated reasoning*. Førstnævnte bygger på en antagelse om, at identificering med et politisk parti er en central del af borgerens identitet. Vælgere kan støtte et politisk parti grundet deres religiøse, etniske eller sociale baggrund med udgangspunkt i en forventning om, at partiet vil varetage lige netop denne gruppes interesser (Huddy, Mason og Aarøe, 2015: 1). En sådan støtte på baggrund af et socialt tilhørsforhold kan være med til at forstærke fællesskabsfølelsen, som vælgeren af det pågældende parti kan have med resten af

vælgergruppen. Det sociale tilhør til et parti kan styrke vælgerens følelsesmæssige tilknytning til partiet (Huddy, Mason og Aarøe, 2015). Grundet denne tilknytning er den enkeltes partiidentificering meget stabil over tid og vil ikke blive påvirket af enkeltstående begivenheder på den korte bane (Huddy, Mason og Aarøe, 2015). Med andre ord skal der altså meget til, før man ændrer sin partiidentificering, da den er indlejret i ens sociale identitet. Det kan derfor forventes, at vælgerne i høj grad ønsker at følge deres partis positioner i bestræbelserne på at være loyale over for deres egen sociale gruppe og identitet.

Partiidentificering er også udgangspunktet for at forstå partipåvirkningen gennem motivated reasoning. Ifølge denne psykologiske mekanisme er vælgerens motivation drevet af automatiske affektive processer. Det vil sige, at holdningsdannelsen i høj grad beror på vælgerens følelser og tilknytning til sociale og politiske grupper. Tilknytningen afstedkommer en bias hos den enkelte vælger i forbindelse med holdningsdannelse og bearbejdelse af information. Partitilhørere vil så at sige se verden gennem en politisk partisk linse (Leeper og Slothuus, 2014: 137). Gennem denne partiske linse og identificeringen med partiet vil man være motiveret til at forsvare sit partis holdninger. Parti-cuet vil igangsætte den automatiske affektive proces, hvor det retfærdiggøres, at ens parti har netop den givne holdning og dermed samtidig, hvorfor man også selv indtager samme holdning (Leeper og Slothuus, 2014: 136). Konkret kan motivated reasoning i nærværende undersøgelse altså komme til udtryk ved, at de socialdemokratiske vælgere automatisk vil forsvare Socialdemokratiets holdninger til de konkrete emner uagtet holdningernes ideologiske retning. Dette forsvar vil resultere i en tendens til, at vælgerne indtager samme position som deres parti på de præsenterede politikemner. På baggrund af litteraturen såvel som de teoretiske forklaringer opstilles følgende hypoteser:

H1a: Socialdemokratiske vælgere udtrykker mere venstreorienterede holdninger til konkrete politikforslag, når de eksponeres for venstreorienterede cues fra deres parti.

H1b: Socialdemokratiske vælgere udtrykker mere højreorienterede holdninger til konkrete politikforslag, når de eksponeres for højreorienterede cues fra deres parti.

For at finde støtte til at vælgerens holdninger reelt bliver påvirket af partiernes holdninger, og at påvirkningen ikke blot er udtryk for ideologisk tilhør, kræver det, at der findes empirisk opbakning til både H1a og H1b. Altså at vælgerne bliver påvirket af parti-cues, selv når cuet går imod deres ideologiske ståsted.

Denne mulige påvirkning af vælgerne holdning i modsatte retning af deres ideologiske overbevisning er hjørnестenen i denne artikel. Hvis partierne er i stand til at påvirke vælgerne til at tage det modsatte standpunkt af, hvad deres ideologiske udgangspunkt burde diktere, vil det have store implikationer for partiernes muligheder for at yde påvirkning.

På grund af det anderledes partisystem i Danmark sammenlignet med det amerikanske topartisystem synes det også relevant at undersøge, om den potentielle sammenhæng opstillet i H1a og H1b er udtryk for en påvirkning af vælgerne i hele rød blok. De to politiske blokke har således traditionelt set stor betydning i en dansk politisk kontekst, og der kan drages visse paralleller mellem konkurrencen mellem de to amerikanske partier og konkurrencen mellem de to blokke i dansk politik. Nærværende undersøgelse fokuserer imidlertid på en vælgerpåvirkning konkret fra de politiske partier og ikke en påvirkning fra rød og blå blok. Det præsenterede teoretiske fundament bygger på betydningen af partiidentificering og vælgerne tilknytning til enkeltstående politiske partier. Af den grund forventes det, at holdningerne blandt vælgere fra de andre partier i rød blok ikke i lige så høj grad vil blive påvirket af parti-cues fra Socialdemokratiet, til trods for at de tilhører samme politiske blok. Derfor opstilles følgende hypotese om den forventede heterogene påvirkning af de forskellige partier i rød blok:

H2: Påvirkningen fra socialdemokratiske cues er stærkere på socialdemokratiske vælgere end på vælgere af de resterende partier i rød blok.

Metode og data

For at adressere litteraturens udfordringer med at adskille partipåvirkning fra ideologisk påvirkning har jeg konstrueret et surveyeksperiment, hvor jeg udnytter en mulighed for at manipulere parti-cues fra Socialdemokratiet i både en ideologisk venstre- og højreorienteret retning. Flere har beskrevet, hvordan Socialdemokratiet i perioden mellem folketingsvalget i 2015 og valget i 2019 aktivt valgte at lave en højredrejning i udlændingepolitikken (Larsen, Faarvang og Therkildsen, 2020; Larsen, 2016) ved at støtte til de mange stramninger, som den borgerlige regering foreslog på området i denne periode (Larsen, Faarvang og Therkildsen, 2020: 238). Dette antages at have gjort det mindre tydeligt for vælgerne, hvad partiet over en bred kam står for politisk. Den udlændingepolitiske højredrejning kan have haft en spill-over effekt på vælgerne billede af Socialdemokratiets holdninger på en række andre politikområder, så de i dag i mindre grad kender Socialdemokratiets politiske linje på forskellige politikområder. Dette bakkes op af, at partiet på en række specifikke politikområder har

haft divergerende holdninger de senere år. Jeg har identificeret nogle konkrete politikforslag, som Socialdemokratiet på ét tidspunkt har givet udtryk for enten at være for eller imod, men senere har ændret mening og givet udtryk for den modsatte holdning til selvsamme politik. Disse holdningsændringer muliggør sammen med den politiske højredrejning, at treatment i mit eksperiment troværdigt kan tage form af både cues indeholdende en venstre- og en højreorienteret socialdemokratisk holdning til det samme politikforslag.

Indledningsvis kan der opstilles tre krav, som politikområderne i et survey-eksperiment med ambition om at estimere en påvirkning af vælgernes holdninger skal leve op til. For det første skal parti-cues kunne tildeles troværdigt i både en venstre- og en højreorienteret retning. For det andet må respondenterne ikke kende partiets holdning til de givne områder i forvejen. For det tredje skal politikemnerne være betydningsfulde for vælgerne. Lever designet ikke op til disse krav, kan det ikke retfærdigvis antages, at en estimeret effekt afspejler påvirkningerne i den virkelige verden.

Indledende spørgeskemaundersøgelse

For at undersøge om det overhovedet er muligt at identificere politikemner, som lever op til de tre krav, har jeg gennemført en spørgeskemaundersøgelse indeholdende 14 politikforslag, som Socialdemokratiet eller medlemmer af partiet i nyere tid har haft divergerende holdninger til på forskellige tidspunkter. For hvert forslag har jeg bedt respondenterne om at svare på, om de tror, at Socialdemokratiet er for eller imod, samt i hvilken grad de synes, at det givne forslag er et vigtigt politikemne.

Datagrundlaget for den indledende undersøgelse består af 122 spørgeskemabesvarelser fra danske vælgere i perioden 4.-14. marts 2022. I et forsøg på at undgå de demografiske og geografiske skævheder, som en indsamling i egen omgangskreds forventes at afføde, har jeg indsamlet svar på dette spørgeskema i Facebook-grupper, som sikrer geografisk variation. Selvom stikprøven selvsagt ikke er repræsentativ for befolkningen, kan besvarelserne alligevel anvendes til det opstillede formål. Ambitionen var nemlig ikke at estimere den præcise andel af danske vælgere, der tror, at Socialdemokratiet er for eller imod det enkelte politikforslag, men at opnå et overordnet indblik i, hvilke af de 14 emner vælgerne var sikre på Socialdemokratiets position på, og hvilke emner vælgerne var mere i tvivl om.

På den baggrund har jeg identificeret fire forslag, som på tilfredsstillende vis opfylder de opstillede udvælgelseskriterier (se figur S.1 og S.2 i det supplerende materiale). På tværs af de fire politikforslag findes stor variation i respondenternes opfattelse af, om Socialdemokratiet er for eller imod. Samtidig er der også

en stor andel, der svarer ”ved ikke”. Dette er en tydelig indikation på, at man ikke bør være bekymret for, at vælgerne i det senere surveyeksperiment skulle være pretreated. Dette billede gør sig gældende for alle respondenterne samlet set og isoleret for de socialdemokratiske vælgere. En stor del af respondenterne opfatter også hvert af de fire emner som enten vigtige eller meget vigtige. På den baggrund er det vurderet, at følgende fire politikforslag på tilfredsstillende vis opfylder de opstillede krav og dermed kan fungere som grundlag for eksperimentet:

1. at indføre en grøn afgift på flyrejser
2. at forlænge den midlertidige grænsekontrol
3. at reducere brugerbetaling for sundhedsydelser
4. at hæve beskatningen på arv.

Udover de opstillede krav der sikrer, at de udvalgte emner kan anvendes til en troværdig spejling af partipåvirkningen i en virkelig politisk kontekst, er et lige så vigtigt krav til designet, at retningen på det ideologiske signal i parti-cues skal være tydeligt. Dette er afgørende for at kunne tildele parti-cues i eksperimentet i både en ideologisk venstre- og højreorienteret retning. En af fordelene ved netop de fire udvalgte politiske forslag er, at både den fordelingspolitiske og værdipolitiske ideologiske dimension er repræsenteret samtidig med, at den nyere miljøpolitiske skillelinje også er repræsenteret. Forslagene om brugerbetaling for sundhedsydelser og arveskat er fordelingspolitiske spørgsmål. Den ideologisk venstreorienterede position på denne dimension er at gå ind for øget omfordeling og altså at være for en reduktion af brugerbetaling og en stigning i arveskatten (Geckler og Hansen, 2011: 17). Forslaget om grænsekontrol kan ses som et værdipolitisk spørgsmål, hvor ideologisk venstreorienterede vil gå ind for mere åbenhed og være imod en forlængelse af grænsekontrollen (Lange, 2016). Sluttelig har den miljøpolitiske skillelinje historisk været tæt placeret op ad den klassiske venstre-højre-akse, hvor de venstreorienterede partier først erobrede miljødagsordenen (Andersen, 2019: 119). Derfor kan en grøn afgift på flyrejser ses som et venstreorienteret politisk forslag. Dette underbygges yderligere af, at afgifter traditionelt er et fordelingspolitisk venstreorienteret økonomisk værktøj. Jeg argumenterer derfor for, at det for hvert af de fire valgte politiske forslag er tydeligt for vælgeren, om det at være for eller imod er udtryk for en venstre- eller en højreorienteret holdning. Dette bakkes desuden op af faktoranalysen, som beskrives senere.

Surveyeksperiment

Ekspertimentet hviler på i alt 3056 spørgeskemaundersøgelser indsamlet i lokale Facebook-grupper i de 46 kommuner, hvor Socialdemokratiet var største parti ved kommunalvalget i 2021. Dette resulterede i 771 socialdemokratiske respondenter. Indsamlingsmetoden sikrer tilstedeværelsen af socialdemokratiske vælgere i stikprøven samt en geografisk variation indenfor denne gruppe af vælgere. Metoden medfører naturligvis, at den samlede stikprøve ikke er repræsentativ for det samlede danske vælgerkorps. Denne skævhed er dog ikke bekymrende, da jeg undersøger, hvordan specifikt de socialdemokratiske vælgere reagerer på treatment. Det væsentlige er derfor snarere, at de socialdemokratiske vælgere i stikprøven er sammenlignelige med populationen af socialdemokratiske vælgere (se tabel S.3 i supplerende materiale).

Til trods for at der overordnet synes at være nogenlunde lighed mellem stikprøven og populationen, kan der alligevel identificeres skævheder, som kan give udfordringer for inferensmulighederne. Der er blandt andet en overrepræsentation af højtuddannede vælgere, hvilket kan have betydning for den holdningsdannende proces, således at modtageligheden for parti-cues er mindre blandt respondenterne i stikprøven. Omvendt ses en underrepræsentation af politisk interesserede vælgere, hvilket modsat kan gøre stikprøven mere modtagelig for cues. Denne mulige udlignende effekt kombineret med en tilnærmelsesvis lighed mellem stikprøve og population mht. ideologisk selvplacering og holdning til Socialdemokratiet bevirker, at skævhederne ikke vurderes bekymrende.

Design og stimuli

Udover spørgsmål der måler centrale baggrundsvariable, bliver respondenterne i spørgeskemaet præsenteret for de fire politikforslag, som blev udvalgt på baggrund af den indledende spørgeskemaundersøgelse. Som tidligere skitseret er det politikforslag, som de senere år er blevet diskuteret i den politiske virkelighed. På denne måde bliver eksperimentet mere virkelighedsnært, hvilket styrker undersøgelsens eksterne validitet.

Respondenterne i kontrolbetingelsen er blevet bedt om at angive, i hvilken grad de er for eller imod hvert af de fire politikforslag. Tilføjet et cue om at Socialdemokratiet enten er for eller imod den givne politik, er de to treatment-grupper ligeledes blevet bedt om at angive, i hvilken grad de er for eller imod. Den introducerende tekst og spørgsmålsformuleringen rundt om informationen holdes altså konstant, hvilket sikrer, at forskellen mellem de forskellige grupperes holdninger til politikforslagene udelukkende skyldes tilføjelsen af informationen om Socialdemokratiets position.

Den identificerende antagelse i et eksperiment som dette er den randomiserede tildeling af treatment.¹ Såfremt randomiseringen er lykkedes, vil der ikke være systematiske forskelle mellem de forskellige grupper, hvorved fraværet af selektionsbias sikres. Med andre ord sandsynliggør randomiseringen, at de tre grupper har ens *potential outcomes* (Stock og Watson, 2015: 522). Hvorvidt denne antagelse holder, og om randomiseringen altså er lykkedes, undersøges i tabel 1. Her synes overordnet set at være balance mellem hver af de to treatmentgrupper og kontrolgruppen. Det ses dog også, at der er signifikant forskel mellem kontrolgruppens og treatmentgruppernes gennemsnitlige ideologiske selvplacering. Begge treatmentgrupper tilkendegiver et mere venstreorienteret ideologisk udgangspunkt, hvilket kan have betydning for den påvirkning, der estimeres. Når respondenterne, som eksponeres for venstreorienterede cues, i udgangspunktet er mere venstreorienterede, kan forskellen i vælgernes holdninger efter interventionen ikke udelukkende tilskrives treatment. Dette betyder nemlig, at der er risiko for, at respondenterne i treatmentgruppen selv uden eksponeringen ville have udtrykt mere venstreorienterede holdninger til de fire politikforslag

Tabel 1: Balancetabel for socialdemokratiske respondenter

	Kontrol	Venstreorienteret S-cue	Højreorienteret S-cue
Kvinder (pct.)	79,06	81,86	77,68
Alder (gns.)	54,37	54,20	55,89
Andel med mellemlang og lang videregående uddannelse (pct.)	46,35	49,44	49,32
Politisk interesse (1-4)	2,68	2,80*	2,71
Politisk viden (0-4)	2,31	2,36	2,30
Ideologisk selvplacering (0-10)	4,98	4,48**	4,57**
Tæt tilknytning til Socialdemokratiet (1-4)	2,42	2,37	2,38
Synes godt om Socialdemokratiet (1-5)	4,26	4,31	4,26
N	277	270	224

Note: Høje værdier indikerer stor interesse, viden og tilknytning. Høje værdier på, hvad man synes om Socialdemokratiet, indikerer, at man synes godt om dem. Lave værdier på ideologisk selvplacering indikerer venstreorientering, mens højere værdier indikerer højreorientering.

* $p < 0,10$, ** $p < 0,5$, *** $p < 0,01$ sammenlignet med kontrolgruppen.

sammenlignet med respondenterne i kontrolgruppen. Den samme ubalance ses imidlertid også for respondenterne i den højreorienterede treatmentbetingelse, som altså i udgangspunktet også er mere venstreorienterede end respondenterne i kontrolgruppen. Her har ubalancen den omvendte betydning, da en mulig påvirkning af vælgernes holdninger i en højreorienteret retning her skal overkomme, at respondenterne i udgangspunktet måske havde haft mere venstreorienterede holdninger til de fire politikker sammenholdt med kontrolgruppens respondenter. Dette vil føre til en risiko for at undervurdere påvirkningen i den højreorienterede retning. På grund af disse ubalancer kontrolleres der i estimeringen af effekterne for ideologisk selvplacering. De substantielle konklusioner forbliver dog de samme ligegyldigt, om der kontrolleres eller ej.

Operationalisering af den afhængige variabel

Anvendeligheden af den senere analyses konklusioner beror i høj grad på, at vælgernes holdninger til de fire politikforslag i eksperimentet er målt på en hensigtsmæssig måde. For at sikre både variationen og nuancerne i svarene blev respondenternes holdninger målt på en 5-punktsskala med følgende svarkategorier:

1. Stærkt for
2. Noget for
3. Hverken for eller imod
4. Noget imod
5. Stærkt imod

For at undgå risikoen for at parti-cue-effekterne særligt er drevet af vælgere, som er usikre på deres holdninger, kunne respondenterne også svare ”ved ikke”. Disse besvarelser er efterfølgende blevet frasorteret i analysen. Efter en ensretning af svarenes ideologiske retning er de fire spørgsmål slået sammen i et indeks ved at tage gennemsnittet af holdningerne til hvert af de fire forslag. En faktoranalyse af de fire items på tværs af treatmentbetingelser viste, at de loadede højt på én faktor. I en uroteret analyse var de fire faktorloadings henholdsvis 0,69, 0,54, 0,50 og 0,76. Med en værdi på 1,59 havde kun én faktor samtidig en eigenvalue på over 1. Det er dermed sandsynligt, at alle de fire items er udtryk for den samme latente variabel, nemlig venstre- og højreorienterede holdninger. Udover at begrunde indekskonstruktionen fungerer denne faktoranalyse samtidig som en efterprøvning af den tidligere beskrevne antagelse om tydeligheden af de ideologiske retninger på de tildelte cues. En tilsvarende faktoranalyse for svarene i kontrolgruppen, hvor respondenterne ikke er under indflydelse af de socialdemokratiske cues, tilbyder lignende faktorloadings. Der er altså blandt

vælgerne stor korrelation mellem holdningerne til de fire politikforslag. Denne form for constraint (Converse, 1964) kan ses som et udtryk for, at det er tydeligt, at de fire politikemner indeholder et ideologisk signal.

Indekset er efterfølgende reskaleret til et kontinuum gående fra venstre- til højreorienterede holdninger (0-1). Den gennemsnitlige placering på indekset for de socialdemokratiske vælgere på tværs af de tre treatmentbetingelser er 0,44. En sådan placering i midten af kontinuummet er afgørende for muligheden for at estimere retvisende resultater, da gulv- og loftseffekter herved undgås.

Analysestrategi

I analysen benyttes lineære regressioner til at estimere holdningspåvirkningerne. Her behandles den afhængige indeksvariabel som intervallskaleret, da det rimeligvis kan antages, at afstanden mellem de fem svarkategorier er lige store. Den undersøgte treatmenteffekt er betinget af partivalg, da den rene effekt af treatmentbetingelserne i hele stikprøven ikke bidrager med megen indsigt. Jeg estimerer derfor regressionseffekter opdelt på socialdemokratiske vælgere, vælgere af de resterende partier i rød blok, vælgere af partiet Venstre samt vælgere tilhørende hele blå blok. Grundet den beskrevne ubalance på ideologisk selvplacering kontrolleres der for ideologi. Da der på de resterende baggrundsvARIABLE overordnet var balance mellem kontrol- og treatmentgruppen, inkluderes ikke andre kontrolvariable i undersøgelsen af H1a og H1b.

Resultater

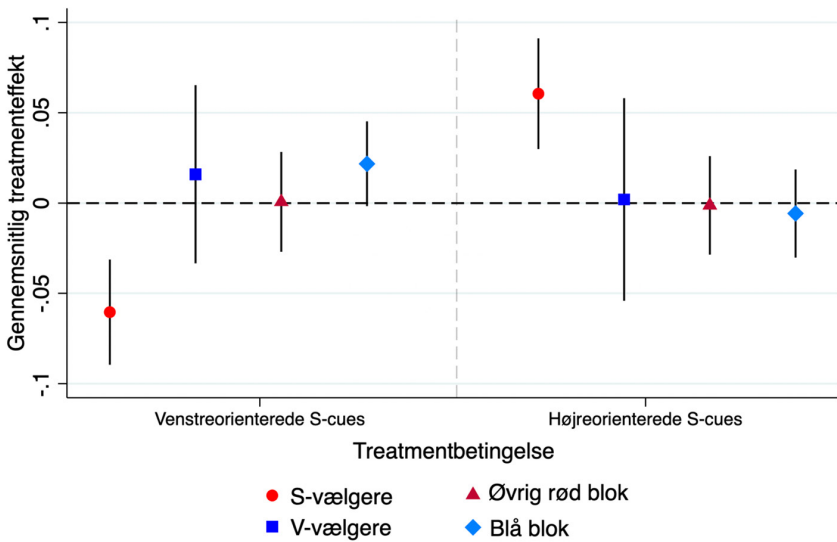
Jeg lægger ud med at undersøge, om eksponeringen for socialdemokratiets holdninger har haft en betydning for vælgernes egne udtrykte holdninger. Figur 1 illustrerer resultaterne fra de gennemførte lineære regressionsmodeller for begge treatmentbetingelser.

Den indledende og umiddelbart mest interessante observation er den modsatte forskydning af effektestimaterne for de socialdemokratiske vælgere. Det ses, at de socialdemokratiske vælgere får 0,06 skalapoint (0-1) mere venstreorienterede holdninger til de fire politikforslag, når de eksponeres for Socialdemokratiets venstreorienterede holdninger til samme forslag. Endnu mere interessant er det, at treatmenteffekten for de højreorienterede socialdemokratiske cues er identisk, blot med omvendt fortegn. De socialdemokratiske vælgere udtrykker altså tilsvarende 0,06 skalapoint (0-1) mere højreorienterede holdninger, når de modtager information om konkrete højreorienterede socialdemokratiske holdninger til de opstillede politikemner. Det ses tydeligt, at begge effekter er statistisk signifikante. At der estimeres sådanne treatmenteffekter i begge ideologiske retninger er afgørende for indsigterne i de rene partipåvirk-

ninger af vælgernes holdninger. Såfremt det kun havde været de venstreorienterede cues, der påvirkede de socialdemokratiske vælgere, ville det ikke være til at sige, om de reelt blev påvirket af deres partis holdning, eller om de snarere blot blev mindet om deres egen ideologiske position og derfor reagerede med mere venstreorienterede holdninger. Når dette ikke er tilfældet, styrker det troen på, at de skitserede psykologiske mekanismer gør sig gældende, og at de påviste effekter altså er udtryk for en holdningspåvirkning forårsaget af selve partitilhøret. At effektstørrelsen i begge ideologiske retninger er identisk styrker denne tro. Derved findes altså tydelig opbakning til både hypotese 1a og 1b. Samtidig illustrerer en opdeling af items, at effekten er uniform på tværs af de fire items (se figur s.12 og s.13 i det supplerende materiale). Altså er de fundne effekter i figur 1 ikke drevet af bestemte items.

Figur 1 bidrager også med andre indsigter end den overordnede treatmenteffekt. Den undersøger således også forventningen i hypotese 2 om, at påvirkningen af de øvrige røde partiers vælgere ikke er lige så stor. Denne hypotese finder klar opbakning, da der ikke estimeres bare den mindste effekt på de øvrige

Figur 1: Treatmenteffekten opdelt efter partivalg og treatmentbetingelse

Note: Figuren er baseret på estimererne i model 2-5 i tabel S.6 og S.7 i det supplerende materiale. De farvede punkter repræsenterer effektestimaterne. De vertikale stænger viser 95 pct.-konfidensintervaller. Negative treatmenteffekter indikerer en påvirkning af holdninger i en venstreorienteret retning, mens positive treatmenteffekter indikerer en påvirkning af holdninger i en højreorienteret retning.

røde partiers vælgere. Det er kun multipartikonteksten, der kan bidrage med denne indsigt, der har stor betydning for afvisningen af ideologiforklaringen af partipåvirkningen. Såfremt vælgerne skulle benytte de socialdemokratiske cues som retningslinje for, hvad der er den ideologisk korrekte holdning, burde fx SF-vælgerne rette sig mere efter de socialdemokratiske cues end fx LA-vælgerne. Dette er imidlertid ikke tilfældet. Selv SF-vælgere, der i udgangspunktet synes at være ideologisk tæt på Socialdemokratiet, oplever ingen holdningspåvirkning af de givne cues. Dette fund synes derfor at have væsentlige implikationer for litteraturen, da det indikerer, at partitilhøret som social identitet og gruppe i sig selv har betydning for vælgernes holdningsdannelse.

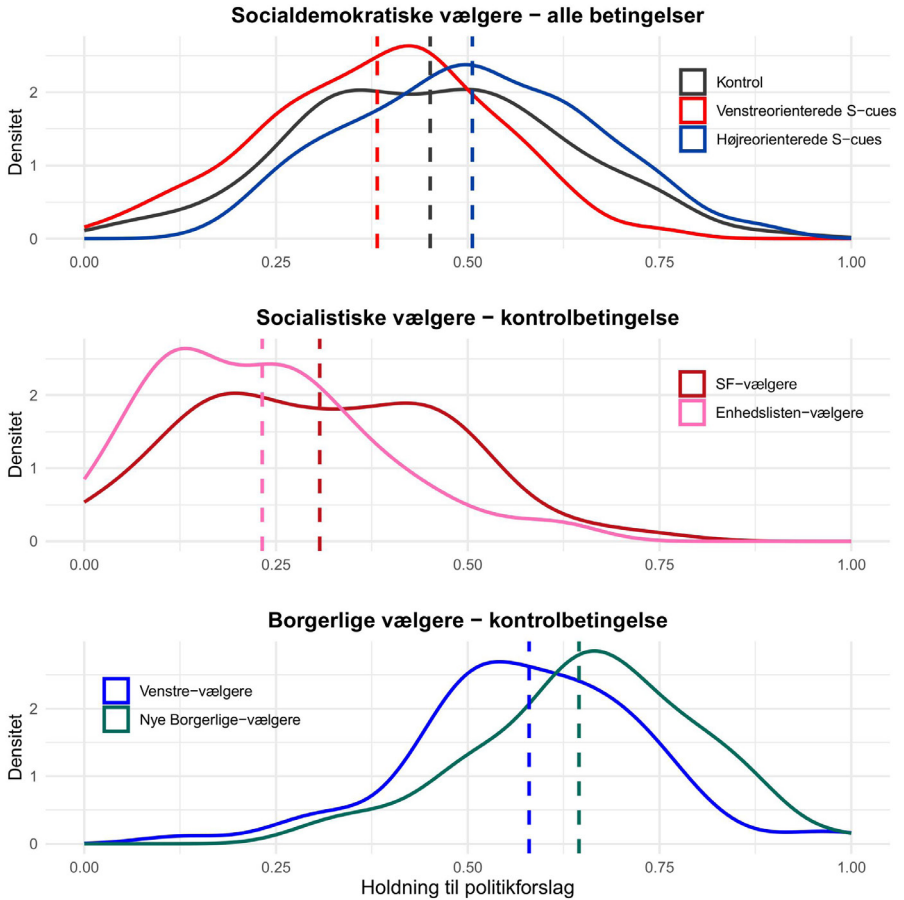
På baggrund af de skitserede effektestimater på 0,06 i begge ideologiske retninger er det svært at vurdere det reelle omfang af partiloyalitet, samt hvor stor en holdningsændring dette reelt er. Der kan opnås en bedre forståelse for den substantielle størrelse af de fundne effekter ved at sammenligne med den gennemsnitlige holdning til de fire politikforslag blandt de øvrige vælgergrupper. En sådan sammenligning tilbyder figur 2.

Ved hjælp af den midterste illustration kan effekten af den venstreorienterede treatmentbetingelse sammenlignes med baselinemålingerne for vælgere fra SF og Enhedslisten i kontrolgruppen. Det ses, at de socialdemokratiske vælgers holdninger bliver flyttet næsten halvvejs i retning af SF-vælgernes holdninger til de fire politikforslag i udgangspunktet. Dette synes at være en substantielt stor holdningsforskydning på baggrund af den blotte information om Socialdemokratiets holdning. Et lignende billede tegner sig af treatmentbetingelsen i den modsatte retning. Her er de socialdemokratiske cues i stand til at flytte vælgernes holdninger tæt på halvvejs mod Venstres vælgers position. Med tanke på det politiske klima ved tidspunktet for undersøgelsen synes dette at være en opsigtsvækkende påvirkning. Undersøgelsen blev nemlig gennemført blot et halvt år før udskrivningen af folketingsvalget i 2022, hvor store dele af valgkampen bestod af en direkte duel om statsministerposten mellem Socialdemokratiet og Venstre (Cordsen, 2022). At vælgernes holdninger kan flyttes tæt på halvvejs mod direkte politiske modstanderes holdninger synes slående.

For at få et dybere indblik i den påvirkning af vælgernes holdninger som figur 2 tydeligt illustrerer, kan man med fordel se nærmere på de deskriptive holdningsfordelinger for de socialdemokratiske vælgere i de tre treatmentbetingelser. Partiernes muligheder for at yde indflydelse på holdningsdannelsen vil nemlig være mere vidtrækkende, hvis selv vælgere, der i udgangspunktet er stærkt for eller imod det givne forslag, kan blive påvirket af de præsenterede cues. Omvendt vil det være udtryk for en smule mere indskrænkede muligheder, hvis det primært er vælgere, der i udgangspunktet er mere usikre på deres

Figur 2: Gennemsnit og fordeling af holdning til politikforslag på vælgergruppe og treatmentbetingelse

Note: De fuldt optrukne linjer illustrerer fordelingen af respondenter på deres udtrykte holdninger til de fire politikforslag. Holdninger er målt med et indeks fra 0-1 (0 = venstreorienterede holdninger, 1 = højreorienterede holdninger). De vertikale stiplede linjer illustrerer gennemsnittet på dette indeks for respondenterne i hver vælgergruppe.

holdninger, der bliver påvirket. Af de deskriptive holdningsfordelinger for hvert emne tyder det imidlertid ikke på, at andelen af vælgere, der svarer ”hverken for eller imod”, bliver reduceret betydeligt af eksponering for treatment. I stedet ses det, at selv de mere ekstreme svar fra kontrolbetingelsen bliver flyttet, når cues introduceres (se figur S.4, S.5, S.6 og S.7 i det supplerende materiale). Med

holdningsforskydningerne i figur 2 in mente synes der altså at være tale om en betydelig påvirkning fra de politiske partier af vælgernes holdninger.

Figur 2 giver også et indblik i variationen på den anvendte skala. For selvom den går fra 0-1, ligger den gennemsnitlige holdning blandt vælgere fra det mest venstreorienterede parti, Enhedslisten, på 0,23, og den gennemsnitlige holdning for det mest højreorienterede parti, Nye Borgerlige, på 0,66, altså en forskel på blot 0,43 skalapoint. En effekt på 0,06 synes på den baggrund at have noget større substantiel betydning, end man kunne fristes til at antage med tanke på hele skalaen gående fra 0-1.

For at gå et spadestik dybere i forståelsen af partipåvirkningens muligheder og omfang er der i undersøgelsen også inddraget interaktionsanalyser af forskellige potentielt betingende faktorer. I tabel 2 undersøges det, om den fundne effekt i figur 1 er betinget af de socialdemokratiske vælgere ideologiske selvplacering. Her ses det, at de to interaktionsled rapporterer insignifikante interaktionseffekter, dvs. at ideologisk selvplacering ikke har betydning for effekten af de to treatmentbetingelser. Det synes opsigtsvækkende, at partipåvirkningen tilsyneladende er konstant på tværs af ideologiniveauer. De selvbeskrevne mest venstreorienterede S-vælgere adopterer i lige så høj grad de præsenterede højreorienterede partipositioner. Disse homogene effekter yder støtte til, at partiernes muligheder for at påvirke vælgernes holdninger er vidtrækkende. Det er altså ikke kun holdningerne hos de ideologisk midtsøgende, der er genstand for påvirkning fra de politiske partier. Partierne kan også ændre politiske holdninger hos mere ideologisk yderligtgående vælgere

Udover interaktionsanalysen af ideologi er den interagerende effekt af tilknytning til Socialdemokratiet og politisk viden også undersøgt. For disse faktorer estimeres heller ingen betingende effekter (se tabel S.8 og S.9 i det supplerende materiale). Ej heller findes der heterogene effekter ud fra baggrundskaraktistika som køn, alder og uddannelse (se tabel S.11 og S.12 i det supplerende materiale). Altså er de estimerende effekter i figur 1 konstante på tværs af både vælgernes politiske sofistisering og uddannelsesmæssige baggrund. Dette styrker troen på, at holdningspåvirkningen fra de politiske partier ikke er begrænset til en bestemt delmængde af de danske vælgere. Det er i høj grad en bred vifte af vælgere, der synes modtagelige over for cues fra deres foretrukne politiske parti.

Table 2: Effekten af treatmentbetingelserne på holdninger til politikforslag betinget af ideologisk selvplacering

	Holdninger til politikforslag	
	Model 1	Model 2
Venstreorienterede s-cues	-0,039 (0,037)	
Venstreorienterede s-cues x ideologisk selvplacering	-0,004 (0,007)	
Højreorienterede s-cues		0,095* (0,040)
Højreorienterede s-cues x ideologisk selvplacering		-0,007 (0,008)
Ideologisk selvplacering	0,013** (0,005)	0,014** (0,005)
Tilknytning til Socialdemokratiet	-0,039*** (0,010)	-0,016 (0,011)
Politisk viden	-0,017** (0,006)	-0,017** (0,006)
Konstant	0,596*** (0,051)	0,472*** (0,058)
Kontrol for baggrundsvariable	Ja	Ja
N	460	433
R ²	0,170	0,095

Note: Ustandardiserede OLS-regressionskoefficienter med robuste standardfejl i parentes. Referencekategorien er kontrolgruppen. Holdning til politikforslag er målt som et indeks, der går fra 0 (venstreorienterede holdninger) til 1 (højreorienterede holdninger). Ideologisk selvplacering er skaleret fra 0 (venstre) til 10 (højre). Kontrol for baggrundsvariable inkluderer køn, alder og uddannelse. * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

Konklusion

I denne artikel har jeg undersøgt, om politiske partier er i stand til at påvirke vælgernes holdninger uafhængigt af påvirkningens ideologiske retning. Nærmere bestemt har jeg undersøgt, om simple cues om Socialdemokratiets holdning til forskellige politikforslag er i stand til at påvirke socialdemokratiske vælgere til at indtage både mere venstre- og højreorienterede holdninger til samme forslag. Dette er undersøgt gennem et surveyeksperiment gennemført af flere end 3000 danske vælgere. Det centrale fund er, at danske vælgere politiske holdninger til konkrete politikforslag bliver påvirket af deres foretrukne partis stillingtagen til dem. Analysen viser, at socialdemokratiske vælgere udtrykker mere højreorienterede (venstreorienterede) holdninger, når de eksponeres for

højreorienterede (venstreorienterede) politikpositioner fra Socialdemokratiet. Analysen finder dermed, at uafhængigt af ideologisk retning spiller vælgerens partivalg en væsentlig rolle for holdningsdannelsen. De politiske partier er således i stand til at påvirke deres vælgeres holdninger i begge ideologiske retninger.

Dermed finder analysen støtte til H1a og H1b samt de teoretiske forklaringer funderet i de beskrevne psykologiske mekanismer. Fundene indikerer, at partitilknytning er en central del af den enkeltes identitet og fungerer som grundlag for social gruppedannelse. For at være tro mod sin egen sociale gruppe forsvare vælgerne gennem automatiske affektive processer den fælles gruppeholdning, de præsenteres for. Gennem deres partiidentificering er vælgerne derfor motiveret til at adoptere de holdninger, som deres parti præsenterer for dem.

Ved at sammenholde med andre vælgergruppers politiske holdninger i udgangspunktet viser undersøgelsen, at den beskrevne mekanisme er i stand til at generere en substantiel forskydning af de socialdemokratiske vælgeres holdninger i det politiske spektrum. Den blotte information om, hvorvidt partiet er for eller imod, kan halvere distancen mellem de socialdemokratiske vælgeres holdninger og både SF's og Venstres vælgeres holdninger til samme spørgsmål. Især sidstnævnte distancehalvering synes slående taget den daværende politiske kontekst i betragtning.

Analysen finder også støtte til H2 og dennes væsentlige implikationer, da ingen af de øvrige røde partiers vælgere bliver påvirket af de præsenterede cues fra Socialdemokratiet. Hvis de præsenterede cues blot blev brugt som et pejlemærke for, hvad der var venstre- og højreorienterede holdninger, ville man forvente som minimum en lille påvirkning af de ideologisk omkringsliggende partiers vælgere. Når dette ikke er tilfældet, er det en stærk indikation på, at den estimerede holdningspåvirkning skyldes netop vælgerens identificering med det pågældende politiske parti og den sociale gruppeidentitet, der følger heraf.

Til artiklens konklusioner knytter sig visse kontekstuelle forbehold. Både den eksperimentelle og den specifikke socialdemokratiske kontekst kan have betydning for artiklens fund. Den eksperimentelle kontekst er udfordret af, om den afspejler den virkelighed, som undersøgelsen søger at skildre. Vælgerne i den politiske virkelighed vil sjældent møde partiinformation præsenteret i så kondenseret format uden støj fra konkurrerende politiske informationer. Dermed kan der argumenteres for, at det eksperimentelle design estimerer potentialet for partipåvirkning snarere end den faktiske vælgerpåvirkning i den politiske virkelighed (Slothuus og Bisgaard, 2021a: 6). Derudover er det usikkert, om vi vil se en lignende partipåvirkning på tværs af de øvrige politiske partier. Figur 2 viste, at de socialdemokratiske vælgeres holdninger i kontrolgruppen lå ganske tæt på midten af spektret. Der vil for de mere venstre- eller højreorienterede

partier derfor være større risiko for guld- og lofteffekter. Dermed tilbyder den socialdemokratiske kontekst gunstige betingelser for partipåvirkninger i begge retninger, hvorfor effekterne for den øvrige vælgerskare ikke blot kan antages at være lige så store.

Som berørt i indledningen kan vælgernes blinde adoption af partiernes holdninger presse de demokratiske principper om repræsentation og responsivitet. De påviste effekter i denne artikel risikerer at besværliggøre idealet om, at de folkevalgte varetager de repræsenteredes interesser (Soroka og Wlezien, 2010). Med påvirkningen af vælgernes holdninger risikerer partierne i praksis snarere at repræsentere egne holdninger fremfor vælgernes. Denne risiko har væsentlige samfundsmæssige implikationer. Af den grund lægger nærværende artikel op til, at fremtidige studier undersøger, dels om de fundne effekter er gyldige på tværs af det politiske spektrum, dels om det estimerede potentiale for partipåvirkning også manifesterer sig i den politiske virkelighed.

Supplerende materiale

Supplerende materiale til artiklen findes her og via links i teksten.

Note

1. Ud fra respondentens månedsdag for fødsel er denne tilfældigt blevet præsenteret for en af tre udgaver af spørgeskemaet. I eventuelle fremtidige studier kan man dog med fordel randomisere på itemniveau. I nærværende studie vurderes det dog ikke at have haft væsentlig betydning for de estimerede effekter. Samtidig er items bevidst vendt således, at respondenter i hver treatmentbetingelse udsættes for både for- og imod-cues, selvom de kun eksponeres for den ene ideologiske retning.

Litteratur

- Andersen, Jørgen Goul (2019). Miljø-, energi- og klimapolitiske holdninger gennem 40 år. *Samfundsøkonomen* 2019 (4): 109-123.
- Barber, Michael og Jeremy C. Pope (2019). Does party trump ideology? *American Political Science Review* 113 (1): 38-54.
- Bolsen, Toby, James N. Druckman og Fay Lomax Cook (2014). The influence of partisan motivated reasoning on public opinion. *Political Behavior* 36 (2): 235-262.
- Converse, Philip (1964). *The nature of belief systems in mass publics*. The Free Press of Glencoe.
- Cordsen, Christine (2022). Analyse: Midtvejsstatus for kapløbet om statsministerposten. *dr.dk* (tilgået 2. juli 2023).
- Druckman, James N. (2014). Pathologies of studying public opinion, political communication, and democratic responsiveness. *Political Communication* 31(3): 467-492.

- Druckman, James N., Erik Peterson og Rune Slothuus (2013). How elite partisan polarization affects public opinion formation. *American Political Science Review* 107 (1): 57-79.
- Ellis, Christopher og James A. Stimson (2012). *Ideology in America*. Cambridge University Press.
- Federico, Christopher M. (2020). Ideology and public opinion, kapitel 3 i Adam Berensky (red.), *New Directions in Public Opinion*, 3. udg. Taylor & Francis Group.
- Geckler, Søren og Henning Hansen (2011). *Brugerbetaling på velfærdsydelser – smart fix eller nødløsning?* Center for Alternativ Samfundsanalyse.
- Hansen, Kasper Møller og Rune Stubager (2020). Den danske valgundersøgelse 2019. *CVAP Working Paper Series, nr. 4*. Institut for Statskundskab, Københavns Universitet.
- Hoffmann-Hansen, Henrik (2019). Næsten halvdelen af vælgerne skiftede parti – igen. *Kristeligt Dagblad*, 12. juni (tilgået 16. april 2022).
- Huddy, Leonie, Lilliana Mason og Lene Aarøe (2015). Expressive partisanship. *American Political Science Review* 109 (1): 1-17.
- Lange, Lasse (2016). Her er det nye politiske kompas. *Altinget*, 26. september (tilgået 20. maj 2022).
- Larsen, Martin V., Winnie Faarvang og Camilla Therkildsen (2020). Socialdemokratiets kamp om magten. *Politica* 52 (3): 234-249.
- Larsen, Nicoline (2016). Socialdemokratiets højredrejning er enestående i Europa. *Information*, 19. oktober (tilgået 20. april 2022).
- Leeper, Thomas og Rune Slothuus (2014). Political parties, motivated reasoning, and public opinion formation. *Advances in Political Psychology* 35 (1): 129-156.
- Levendusky, Matthew S. (2010). Clearer cues, more consistent voters. *Political Behavior* 32 (1): 111-131.
- Pew Research Center (2020). Voters rarely switch parties, but recent shifts further educational, racial divergence (tilgået 16. april 2022).
- Slothuus, Rune (2010). When can political parties lead public opinion? *Political Communication* 27 (2): 158-177.
- Slothuus, Rune og Martin Bisgaard (2021a). How political parties shape public opinion in the real world. *American Journal of Political Science* 65 (4): 896-911.
- Slothuus, Rune og Martin Bisgaard (2021b). Party over pocketbook? How party cues influence opinion when citizens have a stake in policy. *American Political Science Review* 115 (3): 1090-1096.
- Soroka, Stuart N. og Christopher Wlezien (2010). *Degrees of democracy: Politics, public opinion, and policy*. Cambridge University Press.
- Stock, James H. og Mark W. Watson (2015). *Introduction to econometrics*. Pearson.

Om forfatteren

Kristoffer Skovgaard Jensen, cand.scient.pol., videnskabelig assistent, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet. Email: ksj@ps.au.dk